

stand være livsvigtigt at være korrekt informeret om de indre brydninger i den kommunistiske verdensbevægelses dominerende ledelse i Moskva og i dennes ofte brat skiftende taktik og strategi. Også m.h.t. dette informationsbehov skabte Stalin orden i tingene. Efter at have fået likvideret alle andre betydende bolsjevikiske førere i forbindelse med skueprocesserne i 1930'erne lod han udarbejde en autoritativ partihistorie, populært kaldet *Kort Kursus*. Dette fantastiske og med rette berygtede eksempel på historieforfalskning af groveste art blev oversat til utallige sprog; en dansk oversættelse udkom i 1938 (Sovjeunionens kommunistiske Partis (Bolsjevikernes) Historie. Kort Gennemgang). Danmarks kommunistiske Parti udgav særlige studievejledninger til dette værk, der blev en hel generations kommunisters bibel og karakteriseret som et mesterværk i marxistisk historieskrivning og i marxistisk-leninistisk teori. Stalins partihistories letfattelige budskab gik i korthed ud på, at Stalin var Lenins sande og eneste arvtager, mens alle andre havde været »Agenter for fascistiske Spionagetjenester, Snigmordere, Diversanter og Landsforrædere« (1938-udgaven, s. 461).

Efter Stalins død og det delvise opgør med forskellige sider af Stalins politik måtte partihistorien skrives om, og i 1961 kom en dansk oversættelse af, hvad man kunne kalde Krustjov-versionen af partiets historie. Stalins rolle var nu blevet kraftigt nedtonet, og der var spage ansatser til forbehold over for nogle af hans værste udskjelser. På alle væsentlige områder fremstilledes dog partiets politik som korrekt. Efter kuppet mod Krustjov i 1964 blev partihistorien påny skrevet om, denne gang i overensstemmelse med Brežnev-regimets udlægning, og den her foreliggende oversættelse afspejler naturligvis det siddende styres seneste opfattelse. Lederen af forfatterkollektivet, Ponomarjov (ikke Ponomatjov, som der står på titelbladet), er således det kommunistiske partis centralkomité's ansvarlige sekretær for forbindelserne med fremmede kommunistiske partier.

Det er ikke et værk, der sigter højt. Sproget er stereotyp, klichéfyldt og fuld af gentagelser. Heri minder det slående om den stalinistiske forgænger fra 1930'erne. Det samme er også tilfældet, hvad angår de temaer, der særligt behandles, og den måde de behandles på. Ganske vist nævnes personen Stalin så at sige ikke (helt præcist to gange, s. 106 og 154), men de grundlæggende anskuelser fra den stalinistiske tradition fremtræder på hver eneste side, og hele værkets opbygning bærer stærkt præg af den berygtede forgænger. Selve det forhold, at partiets absolut dominerende person i perioden efter Lenins død i 1924 overhovedet ikke nævnes ved navn, er udtryk for en markant forvanskning af partihistorien, så meget mere som »partifjenderne« – især Trotskij – vies lange tirader. Som synonym for Stalin anvendes »det leninske parti« eller slet og ret »partiet«. Dette parti fremstilles som altid korrekt handlende, fordi det »bygger på videnskabeligt grundlag« (s. 147), og fordi det fører en vedvarende kamp for »marxismen-leninismens renhed« imod venstre- og højreafvigere (s. 170). I øvrigt er fremstillingen fuld af legender og fortællinger, men alene en opremsning heraf ville sprænge en anmeldelses rammer. Værket har først og fremmest interesse derved, at danske læsere nu har mulighed for ved selvsyn at stifte bekendtskab med sovjetisk historieskrivning, når den er værst, dvs. når den som her på den mest direkte og utilslørede måde er underkastet det kommunistiske partis politiske krav.

Bent Jensen

William R. Copeland: The Uneasy Alliance. Collaboration between the Finnish Opposition and the Russian Underground. 1899–1904. Suomalaisen Tiedekatemian Toimituksia ser. B tom. 179. Helsinki, 1973. 224 s. FM 33.

Bogens emne er de finske reaktioner på den intensiverede russificeringspolitik ved århundredeskiftet. Forf.s hovedformål har været at klarlægge den finske modstandsbevægelses

udvikling, sammensætning og faser, en opgave der ikke har været uden problemer på grund af et ofte svigtende kildemateriale. Hovedkilden har været arkiverne fra det russiske politiske politis (Ochrana) udenlandske sektion, som er tilgængeligt i USA. Hertil kommer diverse finske privatarkiver, men også samlinger i bl. a. den svenske og danske arbejderbevægelses arkiver.

Den finske oppositionsbewægelse var i begyndelsen domineret af konservative kræfter, hvis mål var en genoprettelse af Finlands status før den intensiverede russificering. Der opstod imidlertid snart flere retninger, herunder en mere aktivistisk fløj under ledelse af Konni Zilliakus. Denne ønskede at samarbejde med russiske grupper i opposition til det zaristiske styre, især med de russiske social-revolutionære, for via en fuldstændig ødelæggelse af det russiske autokrati at nå målet: Finlands selvstændighed. Forbindelserne med det russiske socialdemokratiske parti var derimod ikke særligt intime, måske fordi den finske arbejderbevægelse ikke var integreret i den finske modstandsbevægelse.

Forf. har valgt at slutte sin redegørelse ved den russisk-japanske krigs udbrud, men man kan jo håbe, at han har kræfter til at fortsætte sit rekonstruktionsarbejde, som også kaster et sidelys over den russiske opposition og dennes mangel på enhed. For skandinaviske læsere er det måske afsnittene om *The Northern Underground*, der har størst umiddelbar interesse. Dette begreb, der blev anvendt af den britiske historiker Michael Futrell til at betegne det illegale transport- og kommunikationssystem mellem oppositionsgrupperne i Rusland og deres tilhængere i Vesteuropa (se M. Futrell: *Northern Underground*, London 1963), bliver her yderligere belyst.

Bent Jensen

Nils Morten Udgaard: *Sovjet-Unionen – den rådville kæmpe*. Samfunn, kultur, opposisjon. Oslo, H. Aschehoug & Co. (i samarbejde med Forlaget Fremad, København), 1977. 256 s.

Forf. er politolog og i besiddelse af en doktorgrad i international politik fra London School of Economics and Political Science. Han har tidligere skrevet bogen *Great Power politics and Norwegian foreign policy. A Study of Norway's foreign Relations, November 1940–February 1948* (Oslo 1973). Udgaard er imidlertid også journalist og var i årene 1971–75 korrespondent i Moskva for forskellige skandinaviske aviser. Han har på fremragende vis formået at kombinere sine journalistiske iagttagelser og færdigheder med sin videnskabelige uddannelse og den sans for systematik, den har givet ham. Resultatet er blevet en meget læseværdig, veldisponeret og indholdsmættet bog om det sovjetiske samfund og politiske system af idag. Der er ikke tale om noget sort-hvidt billede, ej heller om nemme og overfladiske generaliseringer, men derimod om en meget nuanceret redegørelse for væsentlige sider af det sovjetiske liv.

Bogens første afsnit skildrer det politiske system og de sociale forhold i videste forstand: nationalitetsproblemer, »kvinderevolutionen«, flugten fra land til by, alkoholismen m.v. I andet afsnit berettes om levestandard, lovlige og ulovlige privilegier samt det økonomiske system. Tredie afsnit behandler overvejende intelligentsiaens forhold, d.v.s. især videnskabens og kunstens vilkår i et totalitært samfund, mens fjerde afsnit drejer sig om »de anderledes tænkende«, som regimekritikere kaldes på russisk.

Forf. mener, at Sovjetunionens hovedproblem idag er nationalismen, som er i vækst både hos storrussere og hos de mange ikke-russiske nationaliteter. Mens mange russere mener, at de betaler for udviklingen af f. eks. de centralasiatiske republikker, mens de traditionelle kærnerussiske områder i Centralrusland forsømmes og affolkes, mener omvendt mange ikke-russere at de er udsat for en påtrængende russificering, at de må betale for Sovjetunionens supermagtsstatus, og at de ligeledes er med til at finansiere et politi-